

ELÄKÖÖN REVISIONISMIT ELI SOKRATEEN KUOLEMA II

Minä kannatan luovimisen moraalia,
liukkaita veikkoja, mukautuvuutta,
minä suositan taitoa laittautua pois tieltä,
antaa periksi ja livistä.

Thomas Warburton

Tampereen työväen teatterissa esitetään Sokrateen puolustus puhetta. Ateenan rahvas katsoi, että filosofin opetukset olivat loukanneet sen pyhimpiä arvoja. Se halusi pikkuisen näyttää, mistä reijästä kana tasavallassa kusee, kun sitä puristetaan. Niinpä äijä tuomittiin kuolemaan — varsin kyseenalaisin perustein.

Tuomarit halusivat antaa kansalle, mitä se halusi. Mutta toisaalta he tahtoivat säästää myös filosofipahasen hengen ja varasivat hänelle mahdollisuuden paeta. Tämä oli kuulemma yleinen käytäntö, maan tapa, tuohon aikaan.

Mutta kuinka sitten kävikään! Äijä heittäytyi hankalaksi ja tahtoi mennä aivan väkisin surman suuhun. Omituisen päätöksensä tueksi hän piti mahtipontisia puheita, jotka vieläkin saavat määrättyissä piireissä tipan tirahtamaan linssiin.

Ihaillaan, että kylläpä se Sokrates oli miesten mies, kun sillä tavalla uhmasi kuolemaa. Otti tuossa ilveilyssä ohjat käsiinsä ja pisti tuomarit kovan paikan eteen. Pani ne kerrankin naamakkain omien tekojensa, opportunistinsa ja lurjusmaisuuksensa kanssa.

Myrkyinkin joi niin tyyneesti, että *nyyh...*

Ehkä asiaa voi ajatella näinkin. Mutta mielestäni me retkahdamme liian helpolla ihailemaan tätä sankarillisen itsemurhan etiikkaa. Eri-tyisen arveluttavaa on jumaloida tällaista meininkiä silloin, kun korkeiden päämäärien puolesta voi vaahdota kohtalaisen turvallisesti. Tarvitsematta pelätä, että nenän alle työnnettyissä maljoissa on mitään kovin tappavaa myrkkyä.

Tällaisissa oloissa tuppaamme juopua omasta erinomaisuudestamme, joka tosi testien puutteessa on kuviteltu muutamaa kertaluokkaa liian suureksi.

Kysymystä voi valaista eräällä episodilla historiasta: Syksyllä 1944 Neuvostoliitto vaati palautettavaksi ns. heimopataljoonan jäsenet näi-

den omaa mielipidettä kysymättä. Maamme johto taipui vaatimukseen, ja entisiä sotureita alettiin kerätä tarkoin vartioituihin juniin. Mutta sikäli kuin tiedän, heille tehtiin selväksi, että vartijat potevat jonkinlaista sotaväsymystä ja tuskin huomaisivat, vaikka väkeä lähtisi livohkaan...

Moni heistä lähti. Enkä usko, että edes Sokrates olisi heitä kovin ankarasti tuominnut.

Niin. Eikö Sokrateen kuolemasta olisi hyvä kirjoittaa myös vaihtoehtoinen versio? Sellainen, jossa äijä kaikesta huolimatta luikahtaa pakoon. Tämän variantin mukaan Ksantippa olisi serkkupoikansa välityksellä järjestänyt asiat vaikkapa niin, että myrkkypikarissa olikin tyrmäystippoja.

Ksantippa serkkupojan siskonmiehensä toimi tuomioistuimen myrkynekoittajana. (Eikä tietävästi aiheuttanut kenellekään mitään pahaa.) Jos tarkkaan asiaa muistellaan, niin kyllähän Sokrateskin nämä taustat tiesi. Tähän luottaen hän saattoi järjestää suureleisen näytelmänsä, pistää tuomarit mukamas lujille, kohottaa pikarin huulilleen jne.

Vaihtoehtoinen näytelmä voisi jatkua niin, että Sokrates herää laivalla, joka kuljettaa häntä Pergamoniin (tai Syrakusaan tai piru ties mihin), josta hänen on mahdollista saada vaatimaton kirjuriin toimi. Siellä olisi taas mahdollista pikkuisen filosofoidakin...

Näytelmä voisi päättyä siihen, kun Sokrates (tai ei: olkoon hän tällä kertaa feministien mieliksi Ksantippa) pitää juhlallisen ylistyspuheen kaikkien maiden luopioille ja jänishousuille. Se voisi noudatella Thomas Warburtonin runon säkeitä:

Eläköön revisionismit! Jokaisen opin syrjää
me nakerretaan minkä se suinkin sietää,
niin kuin ihmisiä itseään täytyy kovin ottein
hioa sileämmäksi toinen toistaan vasten.
Antaa tulla vaan! Torvetkaa sanomaa,
dogmeja, teesejä, uusia syyttäviä iskulauseita,
me roikutaan kuin märät viltit
kipinäsaateissa, me kerätään
koko ilotulitus palopurjeisiin ja katsotaan päältä
kun se painuu noeksi.

(Lainaukset teoksesta Thomas Warburton, *Eläköön revisionismit*.
Suom. Tuomas Anhava.)

PL 787, 33101 Tampere **KÖNIGSBURG** koenigsberg.toimitus@uta.fi

KÖNIGSBURG on uusi, kahdesti vuodessa ilmestyvä filosofinen aikakausjulkaisu. Lehti tarjoaa artikkelifoorumin kaikille filosofiasta ja filosofisen ajattelun historiasta kiinnostuneille.

KÖNIGSBURG 1-1996:n lähes 140 sivuun sisältyy mm. klassikkokäännös, Ilkka Niiniluodon haastattelu, Heikki Kanniston Wittgenstein-artikkeli, useita aika-avaruus-tematiikkaa käsitteleviä tekstejä, ja paljon muuta.

Ensimmäinen KÖNIGSBURG ilmestyy huhtikuussa 1996. Julkaisun voi tilata tai ostaa irtonumeroina 45[^] markan kappalehintaan.

PL 787, 33101 Tampere **KÖNIGSBURG** koenigsberg.toimitus@uta.fi

KÖNIGSBURG
Filosofisia painokirjoituksia